

KENTSEL DÖNÜŞÜM YAKLAŐIMLARI

Kentsel Dönüşüm Tanımları

İngiltere’de kentsel dönüşüm ile ilgili 10 önemli isimin ‘kentsel dönüşüm’ tanımları

1 David Taylor DTP (David Taylor Partnership) Yönetim Başkanı
Dönüşümün en çok tanınan ve en vizyon sahibi oyuncularından biri olan, batı Londra SilvertownQuays’in ortak geliştiricisi olan David Taylor’a göre,
“Belli bir şablon bulunmamakta; son yirmi yıl boyunca her proje farklı oldu. İki temel veri var; birincisi dönüşüm uzun vadeli bir süreç, sabır gerektiriyor-sorun kısa vadeli mülkiyet bakış açıcı, ikincisi fiziki kadar önemli olan sosyal kapitale yatırım, ama çoğunlukla anlaşılmıyor. Şimdi dönüşüm nerde eylem varsa orda.”

2 Chris Brown, Igloo Dönüşüm Fonu Genel Müdürü
İngiltere’nin ilk kentsel dönüşüm fonunun başkanına göre;
“Kentsel dönüşüm, çok boyutlu yoksunluk yaşayan mahallelerdeki insanlara yardım etmek, çöküntüyü tersine çevirmek ve sürdürülebilir yerleşmeler ve topluluklar yaratmak için, yapılan sosyal, ekonomik ve fiziki anlamdaki uyumlu eylemler. Başka bir deyişle, gayrimenkul geliştirme değildir. Gayrimenkul geliştirme piyasa güçleri ile gerçekleşir. Fiziki kentsel dönüşüm ise, yalnızca yoksunluk yaşayan yerleşmelere verilmek üzere kamu sektörünün finansal desteğine gereklilik duyar.”

3 Roger Madelin, Argent Group Genel Müdürü
67 acre büyüklüğündeki London’s Kings Cross Station dönüşümünü gerçekleştirecek olan Roger Madelin’e göre;
“Geliştirme kolaydır, ama dönüşüm ortaklık gerektirir.”

4 John Ireland, Redrow Regeneration Yönetim Müdürü
John Ireland’ın tanımı hükümetin sürdürülebilir topluluklar gündemini yansıtmaktadır.
“Dönüşüm, sürdürülebilir yeni topluluklar yaratmak için, özgün ve yaratıcı çözümler üretmektir. Bunu başarmak için geçilecek yol; her meseleyi açıkça anlayabilmek için tüm taraflara danışmak, tüm süreç boyunca projeye ilgili kalmak, hem ekonomik düzeyde hem yerelin tamamı için çalışacak, özlenilen, istenilen bir çevreye ulaşmaktır. Fark, yalnızca insanları iyi hissettiren değil aynı zamanda parçası olmaktan gurur duyduuran bir gelişmedir”.

5 Jon Ladd, BURA Genel Müdürü
Bu soruya iyi bir cevapla gelebilecek birisi varsa o da İngiliz Kentsel Dönüşüm Birliği (BURA) dır.
“Kentsel dönüşüm, bir alanın sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel koşullarında iyileşme sağlayamanın peşinde olan ve kentsel sorunlara çözüm getiren, kapsamlı ve bütüncül vizyon ve eylemlerdir.

6 Ray Mills, Pricewaterhouse Coopers Bölgesel Gelişme Grubu Ortağı
PCW’nin kentsel dönüşüm perspektifi geniştir.
“Dönüşüm geleceğin dünyasını daha iyi hale getirmektir. Hızlı hareket eden ticari çevre içinde sürdürülebilir topluluklar sağlamak, sorumluluk ortaklığı, güven ve şeffaflık gerektirmektedir. Ortaklar ortak amaca, sorun ve fırsatlar konusunda ortak anlayış ve algılamaya, uygun yönetişime ve oldukça fazla sabıra sahip olmalıdır. “Herkes tek bir beden” yaklaşımı yoktur. Dönüşümün zamanında ve bütçe çerçevesinde yapılabilmesi için yerel ve piyasa ihtiyaçlarına duyarlı olmalı ve onları göz önüne almalı, esnek yaklaşım benimsenmeli, ve özellikle ticari ve finansal kapasiteyi garanti altına almak için yoğun iş ön ödemesi yapılmalıdır”.

7 Jonathan Moseley, KPMG Corporate Finance, Şirket Finansmanı Yardımcı Müdürü
“Dönüşüm farklı insanlara farklı şeyler ifade etmektedir. Kentsel gelişme bağlamında, kahverengi alanlarda (brownfield sites), sosyal, ekonomik ve çevresel faydalar sağlamak amacıyla, arazi, mülk ve ilgili altyapı ile ilgili yapılan bir çok tamamlayıcı iyileştirmeleri içermektedir. Dönüşüm, -hükümetin konut geliştirmesi ile ilgili amaçlarını kapsar ama bundan daha geniştir.

8 Stuart Wright, City Lofts Genel Müdürü
Tasarım odaklı tanımı;
“İyi tasarımın herhangi bir kentsel dönüşüm projesinin kalbinde yer alması gerektiğine inanıyoruz. Bir alan yalnızca, insanların içinde yaşamak isteyecekleri, görsel açıdan çekici binaların yaratılmasıyla uzun vadeli dönüştürülebilir. Conran & Partners ile olan ilişkilerimiz zamanın sınavı olacağına inandığımız binaları yarattı ve çevresine uzun dönemli katkıları olacaktır.

9 Alan Cherry, Countryside Properties, Başkan
Şirket, yerel nüfus tarafından geliştirilen bir çok kentsel dönüşüm projesini yönetmiştir.
“Bazı şehirlerimiz ve kasabalarımız, kapasitesi altında kullanılan ve çorak araziler ile aynı zamanda sosyal dışlanmaya maruz alanları içermektedir. Dönüşüm bu alanların yeniden geliştirilmesi, ekonomik yatırım yapılarak, yeni iş alanı ve daha iyileşmiş yaşam çevresi yaratılarak çekici hale getirilmesi ve yeniden canlandırılması sürecidir. Dönüşüm, o alanda yaşayan ve çalışan insanlara kaliteli bir yaşam sağlamak için sosyal, ekonomik ve çevresel olarak sürdürülebilir olacak şekilde tasarlanmalıdır”

10 ODMP- Department for Communities and Local Government
Kentsel Dönüşüm hükümet politikalarının merkezinde yer almaktadır.
“Kentsel dönüşüm, başbakan yardımcısının sürdürülebilir topluluklar gündeminin kalbinde yer almaktadır- binaları yapısal ve tasarım açısından iyileştirmek, dönüşümün yereldeki herkesin yararına olduğunu garanti altına almak ve bunun olmasını garantilemek için de ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesidir. Kentler ve kasabalar bütün olarak ele alınmalıdır, böylelikle onların sosyal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçlarını bütüncül bir şekilde karşılayabiliriz.

İngiliz hükümetinin görüşüne göre dönüşüm (regeneration):

Piyasa güçlerinin hükümetten yardım almadan değiştiremeyeceği alanlarda ekonomik, sosyal ve fiziki çöküntüyü tersine çevirmek için gerekli eylemler bütünüdür.

Kentsel Gelişme ve Mekansal Planlamada Yeni Yaklaşımlar

Akıllı Büyüme (Smart Growth)

Akıllı Büyüme yaklaşımı, kentsel gelişmenin kontrollü ve denge içerisinde gerçekleşmesini amaçlamayan bir yaklaşımdır. Amerika ve Avrupa'da yaygın olarak benimsenen bu yaklaşım; kentin kontrolsüzce büyümesi, doğal ve finansal kaynaklarının etkin kullanılmaması, çöküntü alanlarının artması, sosyal ayrışmanın mekânsal nitelik kazanması gibi sorunlara sürdürülebilir çözümler üretmek amacıyla uygulanmaya başlanmıştır.

Kentsel Rönesans (Urban Renaissance)

İngiltere'de, banliyöleşmenin artarak kentlerin nüfus kaybetmesi ve çökmesi karşısında kent merkezlerinin, dönüşüm aracılığıyla çekici ve etkili çalışan bir hale getirilmesi ve canlandırılması için kullanılan bir terimdir. 1990'lı yılların sonlarına doğru gelişmeye başlamıştır.

Kentsel Rönesans'ın tarihi alanlar ile ilgili ilkeleri aşağıdaki gibidir;

- Kentteki tarihi dokunun yeniden keşfedilmesi, yaşanılan mekânlara dönüşümü,
- Kentin tarihi alanları ile diğer alanları arasında güçlü bağlantı kurulması.

Avrupa Kentsel Şartı (European Urban Charter)

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiş, Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Mart 1992'de kabul edilmiştir. Ancak, teknolojik, ekolojik, toplumsal, ekonomik, ve kültürel alanda yaşanan hızlı değişimler sebebiyle, on altı yıl sonra, Şart'ın bazı ilkelerinin çerçevesi yeniden çizilmiştir. Kentlerin karşı karşıya oldukları çağımız sorunları dikkate alınarak yeniden çizilen ilkeleriyle ikinci Avrupa Kentsel Şartı Mayıs 2008'de Fransa'da kabul edilmiştir.

Avrupa Kentsel Şartı ilkeleri belli başlıklar altında tanımlanmıştır. Bunlardan Tarihi Kentsel yapı başlığı altındaki ilkeler aşağıdaki gibidir;

Tarihi Kentsel Yapı Mirası:

1. Kentsel korumada hassas bir yasal çerçevenin gerekliliği
2. Kentsel mirasın korunması için bilgilendirme politikalarının gerekliliği
3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıkların gerekliliği
4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği
5. Tarihi kentsel dokunun; planlamaya temel veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi
6. Ekonomik kalkınmanın, kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi (Urban Development Strategy Framework)

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi; kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişim hedefleri ve eylem alanlarını içinde barındıran, mekânsal strateji ve eylem planının temel ürünüdür.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'nin amacı,

- Etkili bir kentsel yapılanma ve gelişme için tutarlı bir kentsel gelişim politikası yaklaşımı geliştirmek,
- Gelişim politikalarını yönlendirmek,
- Ortak vizyon doğrultusunda kentteki tüm paydaşların bir araya gelerek stratejik hedefleri ve eylem alanlarını belirlemektir.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi, kentte var olan mekânsal, ekonomik, sosyal ve ilişkisel sistemleri üst üste koyarak, kent için yeni bir senaryo oluşturulmada bir araçtır. Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'ne işlerlik kazandırmak için aşağıda aşamaların yerine getirilmesi şarttır. Bunlar;

- Kentteki paydaşların oluşturduğu ortak vizyonu ortaya koymak
- Hâlihazır durumdaki sosyal, ekonomik ve mekânsal sorun, potansiyel, tehdit ve olanakları ortaya koymak
- Stratejik hedeflerin nasıl uygulanabileceğine ve sürecin nasıl yönetilebileceğine dair çerçeveyi çizmek
- Gelişim sürecinin izlenmesi ve kontrol altında devam etmesi için bir program sunmaktır.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'ne şeklini veren temel öğeler;

- Vizyon
- Stratejik Hedefler
- Eylem Alanlarıdır.

Mekânsal Gelişme Çerçevesi (Spatial Development Framework)

Güney Afrika şehirlerinde benimsenen yeni mekansal planlama sistemidir. Mekansal gelişme çerçevesi uzun dönem mekansal gelişme temel ilkelerini ve bu istenilen mekansal forma ulaşmak için gerekli stratejileri ve politikaları, program ve projeleri içerir. Mekansal Gelişme Çerçevesi, uygun arazi kullanımı rehberi sistemi ile arazi kullanım yönetim sistemini birbirine bağlamayı formüle etmenin stratejik çerçevesidir.

Aynı zamanda, belediyenin bütçesi çerçevesinde, projelerle yakından ilgili olan kısa dönem sermaye yatırımlarını ortaya koyan stratejik dokümandır. Güncel gelişme potansiyelleri ile trendlerine uyumlu ve dinamik olması için yıllık olarak güncellenir.

Bu iki yönden gereklidir;

- Yatırımcı ve geliştiricileri bilgilendirmek
- Kamu ve özel sektör yatırımları için yatırım güveni ortamı yaratmak

Mekansal Gelişme Çerçevesi planı;

- Geçmişteki mekansal dengesizliklerin düzeltilmesi ve entegrasyonu
- Büyüme yönü
- Ana dolaşım rotalarını
- Doğal ve yapılı çevresin korunması
- Özel gelişme alanlarını
- Korumaya değer alanları
- Belli arazi kullanımlarının teşvik veya sakınımını gerektiren alanların tanımlanması
- Yoğunluğu artırılması veya azaltılması gereken alanların tanımlanması

Konularını içeren mekansal yeniden inşayı içermektedir.

Mekansal Gelişme Çerçevesi

- Stratejik, yönlendirici ve esnek olmalı
- Özel sektör yatırımlarını yönlendiren mekansal mantık geliştirmeli
- Alanın sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğinin garantisini sağlamalı
- Kamu sektörü yatırım ve geliştirme önceliklerini ortaya koymalı
- Mekansal öncelikleri tanımlamalı

Mekansal Gelişme Çerçevesi dört bileşenden oluşur;

- Arazi kullanımı ve gelişimi politikaları
- Arazi kullanımı yönetimi rehberi
- Sermaye harcamaları çerçevesi
- Stratejik çevresel değerlendirme

Bölgesel Mekansal Strateji (Regional Spatial Strategy) ve Mekansal Gelişim Şeması (Spatial Development Scheme)

İngiliz hükümetinin mekansal planlama politikası, geleneksel arazi kullanımı planlamasının ötesine geçerek, arazi gelişimi ve kullanımı politikaları ile mekanların işleyişini ve doğasını etkileyen diğer politika ve programlar ile entegre eden bir yapıya dönüşmektedir.

Bölgesel Mekansal Stratejiler tün bölge için genel mekansal vizyon sağlar, gelişme alanlarını temel altyapı ihtiyaçları ve alt ölçek yerel gelişme dokümanlarında sağlanması gereken konut sayısını tanımlar.

Bölgesel Mekansal Stratejiler İngiltere’de 2004 yılında, ortaya çıkmıştır. Londra hariç 8 bölgesinde hazırlanmaktadır. Londra’da mekansal planlama doğrudan başkanın sorumluluğundadır. Londra’nın planı ‘Mekansal Gelişim Şeması’ olarak tanımlanmaktadır.

Bölgesel Mekansal Stratejilerin Hedefleri;

- Bölgeye özgü mekansal vizyon ve stratejileri kurmak- örneğin 20 yıl için gelişme alanlarını ve dönüşüm alanlarını belirlemek
- Sürdürülebilir gelişmenin başarılmasını desteklemek
- Ulusal politikaları kopyalayan değil onlara eklenen bölgesel özel politikalar geliştirmek
- İlçe (yerel) sınırlarını aşan bölgesel ve alt bölgesel sorunları işaret etmek
- İlçeler için Yerel Gelişim Çerçevesinde esas alınmak üzere konut figürlerinin çerçevesini çizmek
- Çevre koruma için öncelikleri belirlemek ve yeşil kuşak alanlarının genel sınırlarını tanımlamak
- Daha geniş mekansal stratejinin bir parçası olarak bölgesel ulaşım stratejisini belirlemek
- Özellikle altyapı yatırımları için kilit öncelikleri belirlemek, dağıtım mekanizmalarını tanımlamak
- Bölgelerin atıklarla nasıl başedeceğini ortaya koymak
- Diğer bölgesel çerçeveler ve stratejiler ile tutarlı ve destekleyici olmak

Yerel Gelişim Çerçevesi (Local Development Frameworks)

Yerel Gelişim Çerçevesi, İngiltere’de 2004 yılında getirilen yeni mekansal planlama yaklaşımıdır. Çerçevenin hazırlanmasında sorumlu belediye meclisleridir (district councils). Yerel Gelişim Çerçevesi, eski sistem Yapısal Planlar (Structure Plans), Yerel Planlar (Local Plans) ile Birleşik Gelişim Planları (Unitary Development Plans) in yerine geçmektedir.

Eski sistem, esnek olmadığı ve değişen koşullara göre değiştirilmesi zor olduğu için yeni sistem yerel gelişim dokümanları yoluyla yerel koşullara ve ihtiyaçlara cevap veren ve kolay güncellenebilen bir yapı içermektedir. İngiltere’deki her yerel yönetim, hükümet reformunun bir parçası olarak yeni tür planlama dokümanını – Yerel Gelişim Çerçevesi- üretme sürecindedir.

Yerel Gelişim Çerçeveleri, her bölge için hazırlanan Bölgesel Mekansal Strateji (Regional Spatial Strategy) na uygun olmaları gerekmektedir. Yerel Gelişim Çerçeveleri gelişme alanlarını, koruma alanlarını ve gelişimi yönetmek için yerel politikaları içerir ve geniş çapta yerel paydaşlara danışılarak hazırlanır. Bu paydaşlar; yerel halk, belediye meclisi, üçüncü sektör, özel yatırımcılar ve geliştiricilerdir. Yerel Gelişim Çerçevesi, Gelişim Planı Dokümanlarından oluşur.

Gelişim Planı Dokümanları (Development Plan Documents) : Yerel Gelişim Çerçevesinin temel kısımlarını oluşturur. Yerel Gelişim Planı; Çekirdek Strateji (Core Strategy) ve Öneri Plan (Proposal Plan)dan oluşur. Bunun yanısıra, Alan Eylem Planı (Area Action Plan) gibi bazı ek dokümanlar gerekebilir. Bunlar Gelişim Planı Dokümanları olarak sınıflandırılır ve Yerel Gelişim Çerçevesinin kilit gelişim hedeflerini çizer.

Gelişim Planı Dokümanları oldukça sıkı yerel katılım, danışma ve bağımsız değerlendirme süreçleri içerir. Bir kez onaylandıktan sonra gelişim kontrolleri Gelişim Planı Dokümanlarına uygun olarak yapılmalıdır.

Gelişim Planı Dokümanları aynı zamanda, ekonomik, çevresel, sosyal etkilerinin sürdürülebilir gelişim hedefleri ile uygunluk içinde olduğunu garantilemek için Sürdürülebilirlik Değerlemesi’ne tabi olur.

Yerel Gelişme Çerçevesi aşağıdaki ek dökümanları kapsamaktadır;

Zorunlu olanlar;

- Yerel Katılım Beyanatı (Statement of Community Involvement)
- Yıllık İzleme Raporu (Annual Monitoring Report)
- Yerel Gelişme Şeması (Local Development Scheme)

Tercihli olanlar:

- Tamamlayıcı Planlama Dokümanları (Supplementary Planning Documents)
- Yerel Gelişme Yönetmelikleri ve Basitleştirilmiş Planlama Bölgeleri (Local Development Orders and Simplified Planning Zones)

Yerel Gelişme Şemaları (Local Development Schemes)

Yerel Gelişme Şemaları, hangi yerel gelişme dokümanlarının hangi yönetmelik kapsamında ve ne zaman üretileceğini tanımlayan, kamusal 'proje planı' dır. Bu şemalar taraflar ve yerel için, yönetimin her alan veya konu için planlama politikalarını ve bu politikaların statüsünü öğrenmeleri için bir başlangıç noktasıdır. Aynı zamanda, Yerel Gelişme Çerçevesini oluşturan tüm dokümanların üç yıllık periyot içindeki üretimi ve zaman planlaması hakkındaki detayları içerir.

Tamamlayıcı Planlama Dokümanları (Supplementary Planning Documents)

Gelişme Planı Dokümanları içindeki politikaların detaylarını içerir. Bunlar; tasarım rehberi, alan gelişme talimatları, master plan veya konu odaklı dokümanlar olabilir.

Alan Eylem Planları (Area Action Plans)

Alan eylem planları, önemli bir değişim veya koruma gerektiren alanlar için planlama çerçevesine ihtiyaç duyulması durumunda kullanılmalıdır. Alan Eylem Planları;

- Planlanan gelişme alanlarının dağıtımı
- Dönüşümün teşvik edilmesi
- Değişime hassas bölgelerin korunması
- Gelişme baskısı altındaki alanlarda çelişen hedeflerin çözümü
- Alan odaklı dönüşüm teşviklerinin dağıtımını

sağlamalıdır. Yerel yönetimler Çekirdek Strateji (Core Strategy) içinde, alan eylem planları yerlerinin tanımlanması ve öncelikleri tanımlamak için kriterler koyabilirler.

Alan Eylem Planları, değişim olacak olan alanlarda, kullanımların dağılımı, birbirleriyle ilişkileri, özel kullanım dağılımları ve mümkün olduğunca önerilerin uygulama zaman takvimini içermelidir. Koruma alanlarında ise; alanın korunması ve değerinin artırılması ile ilgili gerekli eylemler için politika ve önerilerin ortaya konulması, özel koruma ölçütleri önerilen alanların ve gelişmesi üzerinde özel kontrollere tabi olacak alanların tanımlanmasını içermelidir.

Kültür Odaklı Kentsel Dönüşüm (Culture-Led Urban Regeneration)

Kültür, Avrupa şehirlerinde 1990'ların başından itibaren kentsel dönüşümde önemli bir araç olarak kullanılmaya başlamıştır. Yerel yönetimler tarafından ekonomik kalkınmayı tetiklemesi amacıyla müzeler, tiyatrolar, etkinlikler gibi kültür ile reklam, mimari, sanat ve antikacılık, el sanatları, tasarım, moda, film, video, müzik, performans sanatları, bilgisayar, radyo, televizyon gibi kültür endüstrilerine yapılan yatırımlar fiziki dönüşüm ve yeni iş alanları yaratılması için bir fırsat yöntemi olarak benimsenmiştir. Özellikle kümelenme (clusterlar) veya kapsamlı toplanmalar (comprehensive agglomerations) strateji olarak izlenmiştir. Manchester'da Northern Quarter ve Scheffield'da Cultural Industries iki belirgin örnektir. İlki başarılı ikincisi ise başarısızlık olarak görülmektedir.

Avrupa Birliği 1985 yılında 'Avrupa Kültür Şehri' ismi ile yeni bir teşvik yaratmaya çalışmıştır (1999 da ismi 'Avrupa Kültür Başkenti' olarak değiştirilmiştir). Bu teşvik ile her sene seçilecek bir şehirde kültürel gelişmeler ve aktiviteler ile canlılık ve hareketlenme yaratılması amaçlanmıştır. İlk seçilen şehirler Atina, Floransa, Amsterdam, Berlin ve Paris'tir. Ancak, ilk farklı gelişme 1990 yılında seçilen Glasgow ile yaşanır. İlk defa uluslararası düzeyde kültür şehri olarak tanınmayan bir şehir kültür başkenti olarak seçilir. Glasgow, aynı zamanda, endüstri kenti olması dolayısı ile finansal sıkıntı yaşayan, imajını iyileştirmek ve ekonomik canlanma yaratmak için 'kültür' ü bir araç olarak kullanmayı amaçlayan bir şehirdir. Glasgow, kültür başkenti olmakla çok uzun soluklu etkiler yaratma konusunda en önde gelen örnektir. Kültür başkenti olduktan sonra, Glasgow'u ziyaret eden yerli turist sayısı %88, yabancı turist sayısı ise %25 artmıştır. Glasgow'un bu çarpıcı başarısı, endüstri geçmişine sahip diğer şehirleri de, 'kültür'ü kentsel dönüşümün bir aracı olarak kullanmak konusunda cesaretlendirmiştir. 1990'dan itibaren seçilen Kültür Başkenti şehirlerin çoğu klasik anlamda kültür şehirleri değil, ciddi ekonomik problemlerle karşı karşıya olan şehirlerdir.

Yeni strateji kentin kültürel mirası düşünüldüğü zaman bazı soruları doğurmuş, büyük ölçekli kültürel projelerin kentlerin canlandırılmasında yararı olacağını düşünenlerle, bu çabalarda kentin tarihinin geride bırakıldığını düşünenler arasında fikir ayrışması olmuştur.

Liverpool

800 yıllık bir geçmişi olan ve dünyanın en ünlü liman şehirlerinden biri olan Liverpool 2004 yılında UNESCO Kültür Mirası listesine eklenmiştir.

60 yıl boyu süren ekonomik çöküntünün ardından, Avrupa 2008 Kültür Başkenti olan Liverpool'da 2004-2008 döneminde bu amaçla 2 milyar pound kaynak ayrılmıştır.

Liverpool Kültür Şirketi (Liverpool Culture Company), kültür başkenti hedeflerini 2008 yılına kadar ve sonrasında gerçekleştirmek üzere Belediye Meclisi tarafından kurulmuştur. Şirket, kültürel organizasyonlar, topluluklar, yaratıcı endüstriler, sanatçılar, okul ve iş çevreleri de dahil olmak üzere diğer bütün taraflarla yakın olarak çalışmaktadır.

Bu yönde; pozitif mekan pazarlaması, dönüşüm için roket akaryakıtı etkisi oluşturmak, yatırımcı ilgisini artırmak, 14.000 istihdam yaratılması, 2008 yılında 1.7 milyon ekstra turist hedeflenmektedir.

2008 Kültür Başkenti Liverpool, 350'den fazla kültürel etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Proje ile kentteki kültür merkezlerindeki ziyaretçi sayısında %50-70 artış olmuştur.

Ulusal Müzeler Ekonomik Etki Raporuna göre;

Liverpool Ulusal Müzeleri kültür odaklı dönüşüme önemli katkı yapmaktadır.

- İngiltere'de Londra haricindeki tek ulusal müze yapısıdır.
- 650 tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışan sayısı ile Northwest'deki kültür alanında en fazla istihdam sağlayan kurumdur.

Aynı zamanda yakın çevresinde yarattığı etki ile 1600 istihdam yaratmaktadır.

- Yıllık 30.2 milyon pound yıllık ciro ile Northwest'deki en büyük kültürel organizasyondur.
- Liverpool'daki 8 müze ve galeriler yılda 1.5 milyon ziyaretçi çekmektedir.
- Liverpool'a gelen 225.000 deniz aşırı ziyaretçilerin yarısı Ulusal Müzeleri ziyaret etmektedir. Bu da kültürel faktörlerin bölgeye turist çekmekteki çekici gücünü ispatlamaktadır.

The Northern Quarter, Manchester

Kent merkezindeki, bir zamanlar tekstil fabrikaları, atölyeler ile ünlü olan alan, 1970'lerde ve 1980'lerde İngiltere'de tekstil sanayinin çökmesiyle, çöküntü ve bozulma yaşamıştır. Bu çöküntü sonucu terkedilen alan, boş binalarla çöl görüntüsü vermeye başlamıştır. 1990'larda, düşük kiralar nedeniyle sanatçılar ve genç nüfus buraya yerleşmeye başlamıştır. Bunu bir fırsat bilen belediye yönetimi, kapsamlı dönüşüm projelerini başlatmak için yerel iş gruplar ve yaşayanlar ile işbirliği yaparak, 'Northern Quarter Derneği'ni kurar. Bu dernek, alanı yenilemek için birçok düzeyde çalışır; konut geliştirme, kamusal alanların iyileştirilmesi, kültürel fonksiyonların geliştirilmesi, vb. Kültürel gelişmeler alanın dönüşümün sürecine çok büyük katkı yapar. Bugün alanda kültür merkezleri, performans kulüpleri, el sanatları merkezi, Çin sanatı merkezi ve festivali bulunmaktadır.

Northern Quarter'da benimsenen fiziksel strateji, yeni büyük ölçek inşaatlar yerine, mevcut binaların korunması, renove edilmesi ve geliştirilmesi olmuştur. Bu nedenle alanın fiziksel karakteri de korunmuştur. Bu strateji ile bir yandan alanda yaşayanlarda mekansal kimlik güçlenirken bir yandan da eski binalara yeni kullanımlar getirilmesi sağlanmıştır. Şimdi yeniden alan bir ticaret ve alışveriş merkezi olarak kullanılmakta ama aynı zamanda konser salonları, eğlence mekanları, barları, sanat galerileri ile canlı bir yaşam sunmaktadır.

Stratejik Planlama

1960'lı yılların başından itibaren özel şirketler, iş dünyası içindeki yarışabilirliklerini arttırmak için Stratejik Planlama tekniğine başvurmuşlardır. Stratejik plan, bir kuruluşu bugünden alıp projekte edilen bir zamanda (10-15 yıl sonra) bulunacağı noktaya doğru götüren yol haritasıdır. Stratejik Plan'da kurumun amaçları açıkça ortaya konulur ve içinde bulunulan içsel ve dışsal koşullar değerlendirilerek stratejiler oluşturulur. Ayrıca, stratejileri uygulamaya yönelik adımların tarif edildiği, uygulama ve değerlendirme koşullarının belirtildiği; zaman içinde gelişen ve netleşen dinamik dokümanlardır.

Stratejik Plan üç temel soru üzerinde şekillenir :

1. Neredeyiz?

Bu soruya mevcut duruma ilişkin bilgiler veren analizlerle yanıt verilir. Stratejik planlama içinde farklı analiz türleri geliştirilmiştir. Bu analizlere SWOT analizi (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) PEST analizi (Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik analizler), STEER analizi (Sosyo-kültürel, Teknolojik, Ekonomik, Ekolojik, Düzenleyici etmenler) ve EPISTEL analizi (Çevresel, Politik, Enformatik, Sosyal, Teknolojik, Ekonomik, Yasal) örnek olarak gösterilebilir.

2. Nerede olmak istiyoruz?

Bu sorunun yanıtı, kuruluşun gelecekte bulunmak istediği nokta genel ve spesifik olarak belirtilerek verilir. Bunun için öncelikle, geleceğe ilişkin genel hatların ve yönlendirmenin belirtildiği kısa ancak kapsamlı vizyon cümlesinin belirlenmesi gerekir. Bazı kurumlar vizyonun yerine veya yanı sıra misyon cümlesini de stratejik planın ana yönlendiricisi olarak kullanmaktadır. Misyon cümlesi kurumun neden var olduğunu ve genel amaçlarına ulaşabilmek için ne gibi temel etkinliklerde bulunduğunu özetleyen kapsayıcı cümledir.

Vizyon ve misyon cümlesini takiben, gelecekte bulunulacak noktaya ilişkin belirlenen amaçlar ve/veya hedefler “nerede olmak istiyoruz” sorusuna cevaben stratejik plan içerisinde yer alır. Bu amaçların ve/veya hedeflerin gerçekleştirilebilir ve somut olması gerekir.

3. Belirlenen yere nasıl ulaşırız?

Bir önceki soruların yanıtlarında belirlenen somut hedeflere nasıl ulaşılacağını açıkça tarif eden kısım stratejik plan'ın “eylem planı” kısmını oluşturmaktadır. Eylem planı her amaç ve/veya hedefe yönelik stratejileri ve yapılması gereken eylemleri ayrıntısıyla açıklamalıdır. Koşullara ve sınırlayıcılara karşı duyarlı olması gereken bu eylemler ayrıca denetlenebilir olmalıdır. “Stratejik Planlama”, planlama teorisine 1960'lardan sonra, iş dünyası ve askeri dünyadan transfer edilmiş bir şehir planlama yaklaşımıdır. Bir önceki dönemin “kapsamlı planlama” yaklaşımına alternatif bir model olarak ortaya çıkan stratejik plan; geniş anlamli ve belirsiz büyük amaçlar ileri sürmek yerine, kısıtları dikkate alır ve somut hedefleri açıkça ortaya koyar. Belirli bir akış içinde spesifik görevler üzerinde odaklanır.

Biçim ve içerik olarak iş dünyasında kullanılan yapının çok benzeri şehir planlama pratiğinde kullanılmaya başlanmıştır. Şehir planlama süreçlerinde çoğu zaman “mekansal planlar” ya da “şemalar” ile desteklenmektedirler. Stratejik Planlama yaklaşımı ile şehirde bütüncül ve ortak hedeflere ulaşılması amaçlanırken, öncelikli alanlar ve sektörler belirlenerek, gerekli bileşenler göz önünde bulundurularak doğru zamanlama ile çözüme yönelik hareket edilebilmektedir.

Barcelona Kültürel Stratejik Plan

“Yeni Vurgular 2006” Barselona için 1999'da yapılan kültürel stratejik planın revizyonudur. Barselona Kültürel Stratejik Planı, daha önce yapılmış olan kültür odaklı ekonomik gelişim planlarıyla uyumlu bir plandır. Ancak, bu planda kültür sadece bir araç olarak değil aynı zamanda amaç olarak ele alınmıştır.

Dünyadaki kültürel gelişmenin gerekçe olarak sunulduğu planda ekonomik gelişme ve yaşam kalitesinin en temel koşulu olarak kültürel gelişme kabul edilmiş; bu da Belediye Başkanı tarafından “kültür inşa etmek, şehir inşa etmektir” şeklinde ifade edilmiştir.

VİZYON: KÜLTÜREL GELİŞME

Yeni planın vizyonu gelişmenin kültürel boyutunu vurgulamaktadır.

Kültürel gelişim en az beş ayrı boyutu göz önünde bulundurulması gereken bir konudur: bireylerin ve toplulukların kendilerini ifade etme özgürlükleri – çeşitlilik barındıran bir şehirde kültürel özgürlük-; yaratıcı bireylerin potansiyellerini sonuna kadar geliştirebilme ve ifade etme fırsatlarına sahip olmaları – yaratıcı şehir – çok sayıda ve farklı kültürel aracı ve aktörün, kültür piyasası ile kurumsallaşmış kültür alanı arasında dengeli bir şekilde var olması – yoğun, üretken bir kültürel ekosistem-; devir alınan miras aracılığıyla belleğin korunması – zaman içinde şehir -; ve son olarak, karşılaşma ve değiş tokuş için kamusal alanın korunması – şehir, kamusal alanın kendisidir.

Kültürel gelişme konusunda güvenilir ve kesin göstergeler olmasa da bu planla yukarıda belirtilen konularda gelişme sağlamaya yönelik politikalar geliştirilmiş ve girişimlerde bulunulmuştur. Genel çerçevenin oluşturulması için 3 katmandan oluşan bir kentsel kültür sistemi kurgulanmıştır.

Yakınlık

En geniş ve en az sistematik katman olarak kabul edilen bu katmanla, kültürel etkinliklere ve pratiklere katılımın ve ulaşılabilirliğin artırılması, etkileşimin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Kültürel üretim

Kültürel üretim, yukarıdakinin bir alt grubu olarak ikinci katmandır. Kültürle ilgili iş dünyası, kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar, basın vs. bu katmanı ilgilendiren ekonomik bileşenlerdir.

Kalite

Kültürel pratiklerin, etkinliklerin ve ürünlerin kalitesi, sembolik kapasitesi; ve ayrıca bütünleştiriciliği bu katmanda ele alınmaktadır. Yukarıda belirtilen katmanlar doğrultusunda hedef ve amaçlar:

HEDEFLER:

1. Yakınlık:

Amaçlar:

- Kentlilerin bir arada yaşayabilmesini garanti edebilmek amacıyla etkileşimi arttıracak kent mekânları yaratmak
- Kültürel ürünlerin ve etkinliklerin herkes için erişilebilir olması
- Kentte yaşayan her bireye kendini ifade etme kapasitesini geliştirme fırsatının sağlanması

2. Kültürel üretimin kalitesi ve benzersizliği

Amaçlar:

- Yaratıcı insanların potansiyellerini tamamen kullanabilmeleri için gerekli koşulların geliştirilmesi
- Kent içindeki bütün kamusal etkinlik programlarının sürekli olarak geliştirilmesi

3. Bütünleşik kültürel ekosistem

Amaçlar:

- Farklı ölçeklerde gelişme sağlamak: kent, Katalonya, ülke
- Ortak teşebbüs ve alışveriş politikalarını destekleyerek uluslararası alanda tanınmayı garanti altına almak
- Kültürün farklı sektörlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımını desteklemek

PROGRAMLAR VE PROJELER

Yukarıdaki hedef ve amaçlar doğrultusunda çeşitli alt projeleri içeren programlar oluşturulmuştur. Her programın bir zaman tablosu ve alt bileşenleri somut ve açık bir şekilde belirtilmiştir:

Programlar:

- Barcelona laboratuvarı
- Kültür, eğitim, yakınlık
- Barcelona, okuyan kent
- Kültürler arası değişim programı
- Barcelona bilim
- Kültürel etkinliklerin kalitesi
- Bilgi, hafıza, şehir
- Barcelona Kültür Başkenti
- Kültür Bağlantıları
- Barcelona Kültür Konseyi

İstanbul'da Tarihi Alanlardaki Kentsel Yenileme Projeleri

5366 sayılı ve 05/07/2005 tarihli "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun":

Yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasını sağlayan yasa.

Tarlabaşı 1. Etap Yenileme Alanı:

Beyoğlu İlçesinde Bülbül, Çukur ve Şehit Muhtar mahallelerindeki 9 yapı adasından oluşan yaklaşık 20.000 m2 lik alandır.

Belediye ile özel sektör arasında 5366 sayılı Yenileme Yasası çerçevesinde ihale yöntemi ile gerçekleştirilen bir projedir. Proje, belediye ve özel sektör işbirliğine, mülk sahiplerinin uzlaşma yoluyla katılımlarını sağlamayı hedeflemektedir.

Toplam 269 parselden oluşan proje alanında 246 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların 210'u tescildir. Proje alanı sınırları içinde bulunan ancak proje kapsamı dışında tutulan, faal olmayan bir Ermeni Okulu ile faal olan 2 Kilise bulunmaktadır.

Projede sokak dokusu ve tarihi bina cepheleri korunmaktadır.

Sulukule Yenileme Projesi

5366 sayılı Yenileme Yasası kapsamında başlatılan ilk projedir.

İBB, Fatih Belediyesi ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) işbirliğiyle Fatih'te Sulukule olarak bilinen ve yenileme alanı ilan edilen Hatice ve Neslişah Sultan mahallelerinde gerçekleştirilmektedir. Proje, 2005 yılı Eylül ayında, imzalanan protokolle resmîyet kazanmıştır. Projeye, sur içinde yer alan bu iki mahallenin tarihi kent dokusuyla uyumlu, Tarihi Yarımada'nın kentsel ve mimari mirasına uygun sağlıklı binalarla ve altyapıyla yenilenmesi sağlanacaktır.

- Proje Alanında 12 Ada yer almaktadır.
- Proje Alanı 10 Sokak ve 3 Caddeden oluşmaktadır.
- 354 parsel, 22 tescilli eser yer almaktadır. Tescilli eserlerin 17'si sivil mimarlık örneği, 5'i anıt eserdir.46091.19m2 net alan üzerinde uygulanacaktır.

Üç kamu kurumunun işbirliği ile hazırlanan projede;

- Halkın katılımının yeterince sağlanmadığı,
- Roman halkının başka alana gönderildiği,
- Tarihsel kentsel dokuya aykırı proje geliştirildiği,
- Projenin toplumsal ve ekonomik boyutunun olmadığı,

gerekçeleri ile kamuoyunda sürekli tartışılmaktadır.

Kaynaklar

- <http://www.building.co.uk/story.asp?storycode=3062794>
- *Transforming places; changing lives A Framework for Regeneration Department of Communities and Local Government, July 2008*
- <http://www.smartgrowth.org/sgn/default.asp>
- *Towards a strong urban renaissance, An independent report by members of the Urban Task Force chaired by Lord Rogers of Riverside*
- *Avrupa Kentsel Şartı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996. Çev. Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioglu.*
- *Kgalagadi District Municipality Spatial Development Framework, 2006/2007*
- <http://www.communities.gov.uk/planningandbuilding/planning/regionallocal/regionalsspatialstrategies/>
- <http://www.communities.gov.uk/planningandbuilding/planning/regionallocal/localdevelopmentframeworks/>
- <http://www.planningportal.gov.uk/england/genpub/en/1115313668699.html>
- *Communities and Local Government, Planning Policy Statement, creating strong, safe and prosperous communities through Local Spatial Planning (http://www.communities.gov.uk/documents/planningandbuilding/pdf/pps12lsp.pdf), http://www.planningportal.gov.uk/uploads/ldf/ldfguide.html*
- <http://www.planningportal.gov.uk/uploads/ldf/ldfguide.html>
- *Liverpool-Capital Of Culture: An Interdisciplinary Opportunity? Karl Donert , Liverpool Hope Universitycoordinator*
- *The Jerusalem Institute For Israel Studies Culture As A Tool For Urban Regeneration1 Aviel Yelinek*
- *The Jerusalem Institute For Israel Studies Culture As A Tool For Urban Regeneration1 Aviel Yelinek*
- *IFHP Annual International Conference 2008, 1-3 June 2008, Arena & Convention Centre, Liverpool Cultural Regeneration; The Return Of The City Www.Liverpool.Gov.Uk/Ifhp2008*
- *Capitalising On Culture: An Evaluation Of Culture-Led Urban Regeneration Policy Luke Binns, The Futures Academy, Faculty Of The Built Environment, DIT, Ireland And Dcms (2004) Culture At The Heart Of Regeneration The Contribution Of Culture To Regeneration In The UK: A Review Of Evidence http://www.Culture.Gov.Uk/Global/Consultations/2004+Closed+Consultations/Cons_Culture_Heart_Regeneration.Htm*
- *Web site of the Company(http://www.liverpool08.com/about/)*
- *Liverpool-Capital of Culture: an interdisciplinary opportunity? Karl Donert , Liverpool Hope UniversityCoordinator*
- <http://www.liverpoolmuseums.org.uk/mediacentre/displayrelease.aspx?id=511>
- *The Jerusalem Institute For Israel Studies Culture As A Tool For Urban Regeneration1 Aviel Yelinek*
- *Strategic Planning Handbook, 2001, http://www.sla.org/pdfs/sphand.pdf*
- *The Strategic Planning Process, http://www.quickmba.com/strategy/strategic-planning/*
- *Mohlund Ö, Forsman, Å. Citywide Strategic Planning Guidelines, UNHabitat, Global Land Tool Network*
- *Campbell S., Fainstein S.S., 2003- 1996, Readings in Planning theory, Blackwell Publishing*
- *Fatih Belediyesi İnternet Sayfası (http://www.fatih.bel.tr/kate_detay.asp?id=46&tur=387)*